

**STRATEGIA ROZWOJU
POWIATU KLUCZBORSKIEGO
na lata 2001-2015**

Kluczbork 2001

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU KLUCZBORSKIEGO na lata 2001-2015

I. Wstęp

Zmiany w Polsce, jakie zostały zapoczątkowane reformą ustrojową Państwa w 1989 roku, w rysującej się wizji jednoczenia Europy, także środkowej i wschodniej, pociągnęły za sobą konieczność podjęcia działań przez nowoutworzone samorzady gmin zmierzających do określenia ich wizji i celów rozwojowych. Był to jednocześnie bardzo ważny moment dla młodej demokracji samorządowej, która będąc jeszcze na początku swej drogi, musiała sprostać tym wymaganiom.

Dopiero w drugiej połowie 1995 roku, dzięki staraniom Związku Gmin Śląska Opolskiego oraz Fundacji im. Friedricha Eberta na Śląsku, w ramach projektu „Strategie rozwoju gmin Śląska Opolskiego” zaczęto prowadzić pierwsze prace zmierzające do powstania Strategii Rozwoju Ziemi Kluczborskiej. Strategia ta w założeniu miała być w założeniu dokumentem opisującym zrównoważony rozwój i demokratycznie uzgodnionym programem, zmierzającym do osiągnięcia najwyższego poziomu życia mieszkańców z poszanowaniem istniejących zasobów subregionu. Najważniejszą cechą tak opracowanej strategii miało być integrowanie społeczeństwa i jego angażowanie w proces planowania. Oznaczało to przyjęcie współodpowiedzialności za skutki jej wdrożenia do realizacji.

Tak opracowaną strategię zrównoważonego rozwoju wyróżnia jednakowe traktowanie rozwoju społeczno-gospodarczego i ochrony zasobów, które go warunkują i jest zgodne z wymaganiami międzynarodowych instytucji wspierających. Umożliwia ona nowoczesne zarządzanie gminą lub powiatem i osiągnięcie sukcesu. Z doświadczeń wynika, że efekty posiadania strategii często przewyższają początkowe oczekiwania samorządów.

Strategia zrównoważonego rozwoju to:

- podstawa zarządzania gminą/powiatem
- niezbędny dokument dla starań o środki zewnętrzne,
- przejrzysty obraz celów i priorytetów gminy/powiatu akceptowanych przez mieszkańców,
- kompleksowe rekomendacje do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Korzyści z dysponowania strategią zrównoważonego rozwoju to:

- uniknięcie niepowodzeń związanych z brakiem posiadania aktualnego dokumentu strategii,
- skuteczniejsze wypełnianie obowiązków przez samorzady
- możliwość nadania priorytetów działaniom
- planowa realizacja zadań gospodarczych,
- efektywne budowanie i gospodarowanie budżetem,
- pomoc w opracowaniu studiów zagospodarowania przestrzennego,
- pomoc w opracowywaniu programów ochrony środowiska,
- pomoc w opracowywaniu planów przedsięwzięć inwestycyjnych,

- promocja wewnętrzna i zewnętrzna gminy,
- poprawa konkurencyjności w stosunku do potencjalnych inwestorów,
- dokument niezbędny do organizacji zewnętrznych źródeł finansowania (np. fundusze strukturalne UE, Banku Światowego),
- możliwość oceny zaawansowania w realizacji zaplanowanych celów.

II. Jak powstawała Strategia

Wspomniany wyżej projekt „Strategie rozwoju gmin Śląska Opolskiego” zakładał utworzenie lokalnych wspólnot międzygminnych, miały opracowywać swoje własne strategie. W 1995 roku na Ziemi Kluczborskiej powstała wspólnota zrzeszająca gminy: Kluczbork, Byczyna, Wołczyn i Lasowice Wielkie. Konsekwencją tego było również utworzenie grupy roboczej pod nazwą Rada Liderów Lokalnych, której zadaniem było przeprowadzenie roboczych warsztatów strategicznych. Podczas prac warsztatowych realizowanych od grudnia 1995 r. do września 1996 r. obowiązywała metoda zajęć oparta na tzw. moderacji wizualnej. Jej efekty przeszły oczekiwania wszystkich uczestników.

Rada Liderów Lokalnych Ziemi Kluczborskiej skupiała przedstawicieli zarządów i rad poszczególnych gmin, a także przedstawicieli: grup społecznych i zawodowych, sektora gospodarczego i biznesu, oświaty i kultury oraz rolnictwa w celu wypracowania kompromisu, jakże czasami rozbieżnych interesów poszczególnych grup.

W pierwszym etapie prac, które miały charakter diagnostyczny, opracowano „Analizę sytuacji społeczno-gospodarczej Ziemi Kluczborskiej” w oparciu o dostępne wówczas materiały statystyczne, a także informacje posiadane przez samorządy gmin. Zawierała ona szereg informacji opisujących analizowany obszar, uporządkowanych według ściśle określonych kryteriów. Posłużyła ona w dalszych pracach jako podstawa do opracowywania kolejnych etapów formułowania strategii, a szczególnie do sformułowania mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń Ziemi Kluczborskiej czyli analizy SWOT.

Zgodnie z przyjętymi w projekcie zasadami kierowanie pracą merytoryczną Rady Liderów Lokalnych, prowadzenie warsztatów strategicznych, opracowywanie wniosków i ustaleń oraz przygotowanie raportu końcowego powierzono moderatorowi przy pomocy sekretarza Rady.

Podobnie jak w analizie sytuacji społecznej i gospodarczej obszaru kluczborskiego, w pracach dotyczących mocnych i słabych stron, oraz w ocenie szans i zagrożeń, a także przy formułowaniu misji Ziemi Kluczborskiej oraz wizji i celów rozwojowych, przyjęto podział omawianej problematyki na pięć następujących działów:

- ludność i osadnictwo,
- środowisko i przyroda,
- gospodarka i rynek pracy,
- infrastruktura techniczna i rynek nieruchomości
- infrastruktura społeczna.

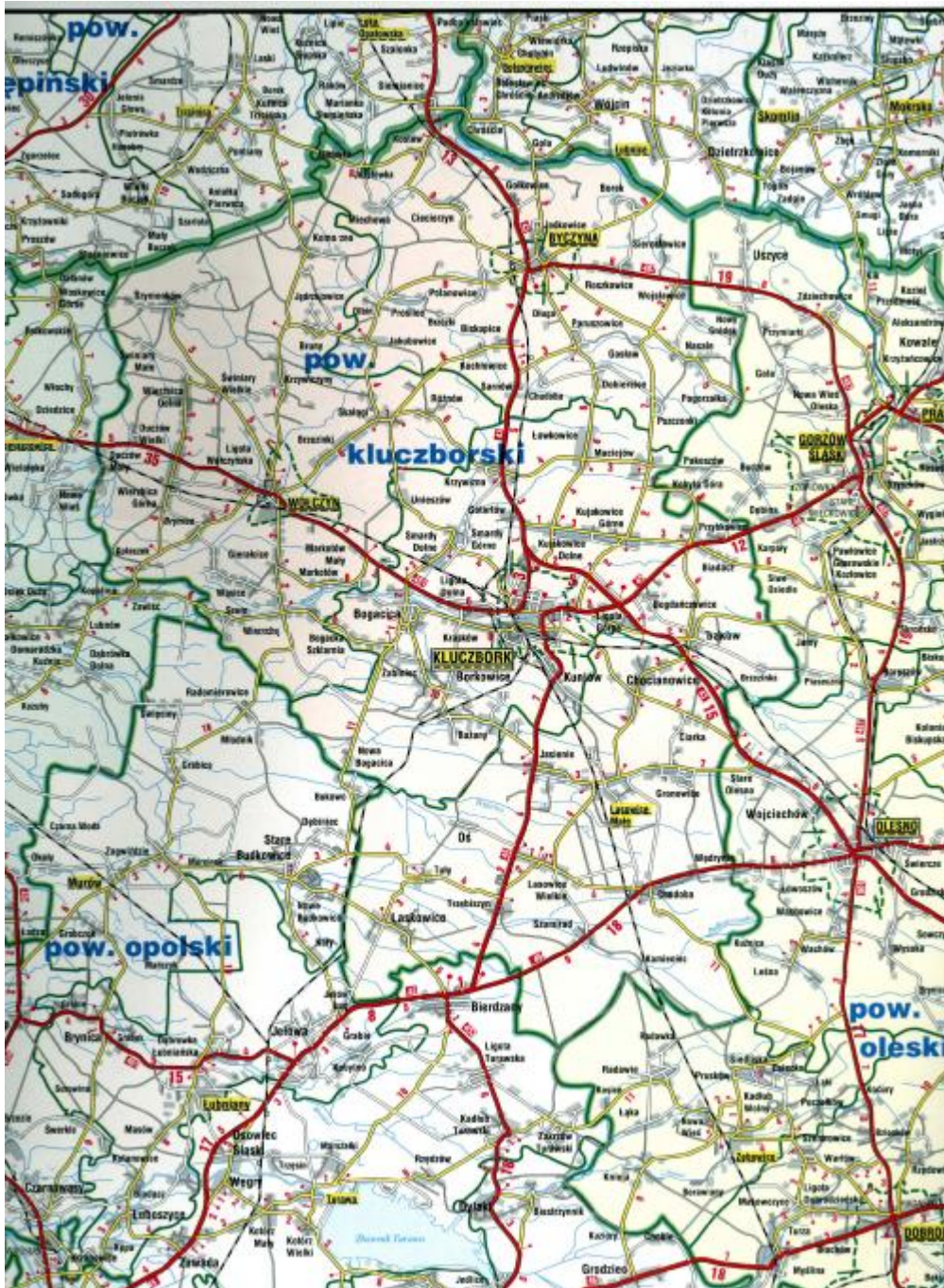
We wrześniu 1996 roku zakończono prace nad „Strategią rozwoju Ziemi Kluczborskiej” i następnie poddano projekt Strategii społecznej weryfikacji. Po raz pierwszy w historii

zorganizowano debatę na wspólnym posiedzeniu czterech rad poszczególnych gmin Wspólnoty Kluczborskiej. Stało się to w dniu 11 października 1996 roku, a radni oraz pozostali uczestnicy wspólnej sesji jednoznacznie wydali opinię pozytywną. Konsekwencją tego faktu było formalne przyjęcie do realizacji zapisu Strategii Rozwoju Ziemi Kluczborskiej w drodze uchwał przez rady gmin: Kluczborka, Buczyny, Wołczyna i Lasowic Wielkich.

Z chwilą powstania z dniem 1 stycznia 1999 roku powiatów stało się oczywiste, że rolę kreowania rozwoju lokalnego przejmą na siebie samorządy powiatowe, które będą musiały posiadać aktualne strategie rozwoju społeczno-gospodarczego i będzie to warunkiem ubiegania się o fundusze pomocowe, m.in. z Unii Europejskiej na realizację rozwoju lokalnego.

Przedstawiciele samorządów gmin i samorządu powiatu kluczborskiego uznali, za właściwe działanie adaptowanie i uaktualnienie zapisów Strategii Rozwoju Ziemi Kluczborskiej na zapisy strategii rozwoju powiatu. Starosta Kluczborski powołał nową Radę Liderów Powiatu Kluczborskiego reprezentowaną w równej ilości przez przedstawicieli poszczególnych samorządów. Na dwóch kolejnych warsztatach Rada zweryfikowała zapisy Strategii Rozwoju Ziemi Kluczborskiej rekomendując ją jako Strategię Rozwoju Powiatu Kluczborskiego.

III. Podstawowe informacje o powiecie kluczborskim

Mapa powiatu kluczborskiego

Informacje ogólne

Powiat Kluczborski położony jest na Nizinie Śląskiej nad rzeką Stobrawą – prawym dopływem Odry, w północnej części województwa Opolskiego. Na powierzchni liczącej 852 km² zamieszkuje obecnie 72 773 (31.12.1998.) ludności. Na jego terytorium krzyżują się szlaki kołowe dróg krajowych: nr 43 – Gliwice – Poznań oraz nr 45 – Opole – Łódź. Miasto Kluczbork to również ważny węzeł kolejowy z liniami łączącymi: Katowice – Wrocław, Katowice – Poznań oraz kierunkami: Częstochowa i Opole.

Powiat tworzą gminy: Kluczbork, Wołczyn, Byczyna i Lasowice Wielkie – trzy pierwsze to gminy miejsko-wiejskie, czwarta to gmina wiejska.

Powiat Kluczborski ma charakter rolniczo-przemysłowy wynikający z jego tradycji i historii. W sektorze rolnictwa istnieje jeszcze rozdrobnienie gospodarstw rolnych, z tendencją do ich powiększania poprzez przekształcenia własnościowe i organizacyjne.

W przemyśle wiodące gałęzie to: przemysł maszynowy, dziewiarski, spożywczy i budowlany. Dynamicznie rozwijają się inne branże takie jak: handel, transport, przetwórstwo rolno - spożywcze, szeroko rozumiane usługi.

Znaczna część istniejących w Powiecie firm uległa już przekształceniom własnościowym. Państwowe zakłady sprywatyzowały się tworząc spółki, z których część cechuje dynamiczny rozwój

Do ważniejszych bogactw naturalnych należy zaliczyć: solankę wołczyńską o temp. + 43,5°C (solanka chlorowo-sodowo-wapniowo-bromowo-żelazisto-borowa - posiada atest Ministra Ochrony Środowiska kwalifikujący do zastosowania w balneologii), żwir budowlany, piasek torf, czyste powietrze, dobrą wodę, dużo zieleni.

Rys historyczny

Główne zręby osadnictwa średniowiecznego na Ziemi Kluczborskiej związane były z szeroką akcją osadniczą II połowy XIII wieku. To wówczas prawa miejskie uzyskały trzy miasta tego subregionu: Wołczyn w 1261r., Byczyna w 1268r. oraz Kluczbork – dotychczasowa osada targowa - otrzymał dokument lokacyjny z rąk Henryka IV Probusa w 1274r., stając się głównym ośrodkiem gospodarczo - administracyjnym Ziemi Kluczborskiej. Znajdujący się tutaj sąd był organem apelacyjnym dla mieszkańców wsi, odwołujących się od wyroków sądów wiejskich. Osadnictwo wiejskie bowiem na tych terenach sięga również XIII wieku, np. lokacja Chocianowic nastąpiła już w 1213r., Laskowic w 1239r., a Lasowic Wielkich i Małych w 1292r.

Kolejne lata to okres systematycznego rozwoju miast, mimo bardzo częstych zmian właścicieli ziemi kluczborskiej, przekazujących miasta w darowiźnie, jako spadek czy w zastaw za długi. Na krótko /1341-1356/ Kluczbork, Byczyna i Wołczyn znalazły się we władaniu Kazimierza Wielkiego, który oddał Ziemię Kluczborską królowi Czech – Karolowi II w zamian za księstwo warszawskie. W sumie najdłużej ziemia kluczborska pozostawała w posiadaniu władców piastowskiej linii brzeskiej, aż do jej wygaśnięcia w roku 1675.

W 1430 roku Ziemia Kluczborska została ogarnięta ruchem husyckim. Kluczbork zajęty przez husytów stał się centrum tego ruchu na Śląsku i równocześnie obiektem ataków sił antyhusyckich, systematycznie podejmujących próby zdobycia miasta. Ponieważ próby te nie dały rezultatu, przystąpiono do negocjacji i za ekwiwalent pieniężny Byczyna i Kluczbork zostały wykupione z rąk husytów w 1433r., zaś Wołczyn pozostawał w ich rękach do 1436r., po czym przeszedł na stałe pod władanie książąt oleśnickich. Kluczborkiem i Byczyną władali książęta opolscy, ostatecznie w 1536r., dzięki staraniom Ferdynanda I, Kluczbork wraz z Byczyną powróciły do księstwa brzeskiego, pozostając w nim aż do wygaśnięcia rodu.

Na lata panowania Fryderyka II i Jerzego II przypadł na tych terenach rozwój reformacji. Mimo początkowego oporu związanych z miastem Krzyżowców z czerwoną gwiazdą oraz mieszczan, wiara ewangelicka zaczęła się rozszerzać, obydwie kościoły w Kluczborku oddano ewangelikom, w Wołczynie i w Kluczborku otwarto specjalne szkoły dla polskich pastorów na tym terenie. W efekcie mieszczenie kluczborscy pozostali wierni luteranizmowi w latach następnych. Oprócz sfery religijnej reformacja wpłynęła także na życie miasta: nastąpiło zdecydowane wzmocnienie władzy książęcej kosztem praw samorządu miejskiego.

W II połowie XVI wieku Ziemia Kluczborska stała się widownią walk między siłami polskimi i habsburskimi. Ubiegający się o tron polski arcyksiążę Maksymilian Habsburg został pokonany w bitwie pod Byczyną przez kanclerza i hetmana koronnego Jana Zamojskiego 24 stycznia 1588 roku.

Trudny okres w dziejach tej ziemi to czasy wojny trzydziestoletniej, toczony między zwolennikami protestantyzmu a katolicyzmu, w wyniku której miasta były wielokrotnie plądrowane. Dopiero zakończenie wojny przyniosło warunki do rozwoju tego regionu. Pokój westfalski /1648r./ przyznał księstwom brzeskiemu i oleśnickiemu, a więc całej ziemi kluczborskiej wolność wyznania augsburskiego. Dzięki temu Kluczbork stał się ośrodkiem kulturalnym polskich protestantów, osiedlających się tutaj i w innych okolicznych miejscowościach prześladowanych arian. Jest to również czas rozkwitu byczyńskiego gimnazjum, słynącego z wysokiego poziomu nauczania.

Po śmierci ostatniego księcia brzeskiego, Kluczbork i Byczyna przypadły Habsburgom, zaś w 1742r. wraz z całym Górnym i Dolnym Śląskiem przeszły pod panowanie pruskie. Sytuacja nie uległa zmianie mimo kolejnych wojen śląskich. Ostatecznie ziemia kluczborska pozostała pod panowaniem niemieckim prawie 200 lat, Kluczbork i Byczyna jako miasta królewskie, zaś Wołczyn – pozostający w rękach magnackiego rodu Posadowskich był miastem prywatnym, aż do reformy ustrojowej Steina i Hardenberga zapoczątkowanej w 1807r., zwieńczonej nowym podziałem administracyjnym, który spowodował, że od 1816r. Kluczbork stał się miastem powiatowym. Do powiatu, obok gmin wiejskich weszły Byczyna i Wołczyn.

Przygraniczne położenie powiatu kluczborskiego wpływało niekorzystnie na jego rozwój, sytuacja nieco się poprawiła dzięki budowie linii kolejowej / pierwszy odcinek: Oleśnica – Namysłów - Kluczbork – Fosowskie w 1868r./ . W sumie aż do okresu międzywojennego powiat pozostał tradycyjnym obszarem rolniczym, ze słabo rozwiniętą infrastrukturą przemysłową, choć to wówczas powstały załączki funkcjonujących obecnie zakładów: w 1893r. powstała fabryka drożdży – dzisiejsza Śląska Fabryka Drożdży

z Wołczyna, czy zakład metalowy powstały w Kluczborku w 1905, obecna Fabryka Maszyn i Urządzeń „Famak”.

II wojna światowa przyniosła zasadnicze zmiany, powiat przestał być obszarem nadgranicznym, dokonana się również znaczna wymiana ludności. Jednak już w kwietniu powołano Starostwo Powiatowe w Kluczborku, które dokonało wstępnego podziału administracyjnego Ziemi Kluczborskiej, a ostateczny podział został zatwierdzony rozporządzeniem wojewody śląsko – dąbrowskiego z 27 XI 1945r. i obowiązywał do 1975 roku. Ponownie powiat kluczborski rozpoczął działalność w styczniu 1999 roku.

Gmina Kluczbork

Informacje ogólne

Położony w południowo-zachodniej części Polski nad Stobrawą na Nizinie Śląskiej Kluczbork leży na skrzyżowaniu dróg krajowych nr 11 Gliwice-Poznań oraz nr 45 Opole-Łódź. Od Opola dzieli Kluczbork 40 km, od Wrocławia 96, od Poznania 205, od Katowic 120. Dobrze rozwinięta jest również sieć dróg wojewódzkich.

Kluczbork to również ważny węzeł kolejowy. Przez miasto przechodzi linia kolejowa Katowice - Poznań i Wrocław - Opole - Fosowskie. Stacja posiada bezpośrednie połączenia z bocznicami kolejowymi Kluczborskiej Fabryki Maszyn i Urządzeń "FAMAK", CPN, PV PREFABET oraz Zakładami Przemysłu Drzewnego "OPDREW".

Miasto zajmuje powierzchnię ok. 12 km² i liczy około 28 tys. mieszkańców zaś jako gmina odpowiednio 217 km² i niewiele ponad 40 tys. mieszkańców, gęstość zaludnienia: 187 osób na km kwadratowy, procent ludności miejskiej - 67.0%, procent ludności wiejskiej - 33.0%, co czyni je piątym ośrodkiem województwa opolskiego. Historycznie i geograficznie stanowi integralną część Opolszczyzny.

Gospodarka

Lata powojenne to okres przyspieszonej odbudowy i rozwoju miasta. Wtedy powstały nowe zakłady pracy, z których największe to Fabryka Maszyn i Urządzeń "FAMAK", Spółdzielnia Inwalidów "STOBRAWA", Opolskie Fabryki Mebli, PPB "PREFABET" czy też Śląskie Przedsiębiorstwo Techniczno-Budowlane. Równocześnie nastąpił szybki wzrost liczby mieszkańców i intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego. Od 1999 r. Kluczbork ponownie jest siedzibą 73-tysięcznego powiatu.

Miasto leży w centrum regionu rolniczego, dla którego stanowi bazę zaopatrzeniową i usługową oraz ośrodek oświatowo - kulturalny.

Ostatnie lata to okres dużych zmian w gospodarce Kluczborka. Tradycyjnie dominującym przemysłem: maszynowemu, dziewiarskiemu i budowlanemu towarzyszy dynamiczny rozwój innych branż takich jak: handel, transport, przetwórstwo rolno - spożywcze, szeroko rozumiane usługi. Znaczna część istniejących w mieście firm uległa przekształceniom własnościowym. Państwowe zakłady sprywatyzowały się tworząc spółki, z których część cechuje dynamiczny rozwój (m.in.: FAMAK,). Rozwija się sieć banków i instytucji ubezpieczeniowych. Łącznie na terenie gminy działa ok. 1800 podmiotów gospodarczych (w tym w mieście ok.1300). Największe firmy gminy to: Fabryka Maszyn i Urządzeń "FAMAK", PV "PREFABET - Kluczbork" S.A.

Kluczbork jest miastem przemysłowym otwartym dla inwestorów, gdzie są dogodne warunki do ekspansji ekonomicznej zarówno w zakresie realizowania nowych inwestycji, jak i nawiązywania kooperacji. Tereny, które ze względu na przewidywaną infrastrukturę mogą być interesujące dla inwestorów, leżą w przemysłowej części miasta i są to działki doskonale nadające się pod budowę obiektów przemysłowych. Miasto ma również tereny dla inwestorów zainteresowanych działalnością handlową czy usługową. Wystarczy przyjechać, obejrzeć i wybrać.

Każdy inwestor zdecydowany na podjęcie działalności w Kluczborku natrafi na sprawnie działającą administrację, dobrze rozwiniętą sieć banków, korzystne warunki egzystencji gospodarczej. Dla potencjalnych inwestorów władze miasta przygotowały pakiet preferencji i ulg podatkowych.

O atrakcyjności Kluczborka jako miejsca lokowania interesów decyduje wiele czynników:

- dogodne położenie miasta, które zostało wyznaczone przebiegiem szlaków komunikacyjnych, stwarzająca bardzo dobre warunki do lokalizacji baz transportowych, magazynów i składów celnych), w bliskim sąsiedztwie czterech dużych ośrodków gospodarczych - Opola, Wrocławia, Poznania i Katowic,
- automatyczne połączenia telekomunikacyjne ze wszystkimi krajami świata,
- optymalna wielkość miasta, która z jednej strony eliminuje uciążliwości występujące w małych ośrodkach (obecność wielu instytucji ułatwiających prowadzenie interesów: banki, towarzystwa ubezpieczeniowe, biura prawne, notarialne, geodezyjne, tłumacze przysięgli, baza hotelowa, urzędy, w tym Posterunek Celny, itp.), z drugiej strony nie występują tu niedogodności pojawiające się w dużych miastach (niższe ceny nieruchomości, najmu pomieszczeń i inne),
- młoda kadra i relatywnie niskie koszty pracy,
- dobrze rozwinięta infrastruktura komunalna zapewniająca bezproblemowe zaopatrzenie w wodę, energię elektryczną, gaz, ciepło (istniejące rezerwy), nowoczesne składowisko odpadów komunalnych, oczyszczalnia ścieków dla miasta i okolicznych wsi,
- zaawansowane wolnorynkowe przemiany strukturalne w gospodarce,
- Zarząd Miejski otwarty na inwestorów i współpracę z nimi (proinwestycyjna polityka podatkowa).

W mieście wraz z rozwojem gospodarczym wyrosła i działa z powodzeniem sfera usług, wspomagająca przedsiębiorczość. Już dziś w Kluczborku ma swe siedziby 5 banków (PKO BP, Bank Zachodni S.A., Pekao S.A., Bank Śląski S.A. i Bank Spółdzielczy w Wołczynie Oddział w Kluczborku, a kolejne są zainteresowane uruchomieniem swoich oddziałów. Pomocą w prowadzeniu interesów służą liczne kancelarie prawne, notarialne,

tłumacze przysięgli. Robienie interesów znakomicie ułatwia również istnienie wszystkich istotnych urzędów i instytucji gminnych i powiatowych.

Kluczbork ma nowe wysypisko śmieci, dobrze zorganizowaną higienę komunalną. Wybudowano nową oczyszczalnię ścieków i skanalizowano miasto. Zlikwidowano niską emisję gazów i pyłów (wyłączono ponad 40 kotłowni miejskich) i włączono w centralny system.

Praktycznie wszystkie dziedziny handlu, usług, zakładów produkcyjnych zostały sprywatyzowane lub przekształcone w spółki prawa handlowego. Tutaj mają siedziby podmiotów zagranicznych: Aubi, Fashion Polska, P.V. Prefabet, Intermarche, itd.

Sport i kultura

Kluczbork posiada duży, dobrze utrzymany park miejski z pięknym drzewostanem i alejami spacerowymi, a także trasę rowerową Kluczbork-Baków prowadzącą przez tereny rekreacyjne krytą pływalnię i stale dostępne sale gimnastyczne oraz korty tenisowe. W Bąkowie znajduje się ośrodek rekreacyjny z campingiem, który trzykrotnie uzyskał tytuł „Mister Camping” tj. najlepszego campingu w Polsce.

Centrum kulturalne Gminy tworzą dwa domy kultury. Działają przy nich wiele kół zainteresowań, zespoły muzyczne i taneczne. Oprócz prezentacji profesjonalnych we wszystkich placówkach prowadzona jest działalność amatorskiego ruchu artystycznego, skierowana głównie do dzieci i młodzieży.

Miejscowe Muzeum im. Dzierżona organizuje wystawy stałe i czasowe. Obok stałej ekspozycji - poświęconej historii pszczelarstwa i patronowi ks. Janowi Dzierżonowi - prezentowane są tu eksponaty z zakresu archeologii, historii oraz etnografii regionu. Zabytki archeologiczne pochodzą głównie z własnych badań wykopaliskowych, zabytki historyczne stanowią m.in. numizmaty, wyroby rzemieślnicze, broń, archiwalia i inne dokumenty związane z regionem.

Na terenie miasta działają biblioteki, czytelnia, kino, dyskusyjny klub filmowy. Pod patronatem Fundacji Kluczborskich Wieczorów Muzycznych rokrocznie od maja do października w kościele ewangelickim pw. Zbawiciela odbywają się koncerty organowe, które od 13 lat zaszczycają swą obecnością sławni w świecie soliści i instrumentalści.

W mieście stworzono również dobre warunki do uprawiania sportu i aktywnego wypoczynku. Park miejski przechodzący w las komunalny służy temu od lat. Do dyspozycji mieszkańców są dwa stadiony (należące do klubów sportowych), korty tenisowe (7 boisk) i liczne boiska szkolne. W lecie największym powodzeniem cieszy się położony w odległości 5 km od Kluczborka Ośrodek Turystyczno-Wypoczynkowy w Bąkowie z odkrytym basenem i campingiem. Obiekt ten jest trzykrotnym zdobywcą I miejsca w konkursie „Mister Camping” organizowanym przez PFCiC w Warszawie. W okresie zimowym amatorzy kąpieli i pływania przenoszą się do krytej pływalni - wizytówki miasta, która tętni życiem od rana do wieczora.

Na terenie gminy Kluczbork w dziedzinie sportu wyczynowego działa kilka klubów sportowych. Pod okiem Krzysztofa Neugebauera - trzykrotnego mistrza Europy,

wicemistrza świata oraz wielokrotnego mistrza Polski w karate tradycyjnym - karate ćwiczy ok. 100 zawodników.

Imprezy masowe

Do stałych imprez masowych organizowanych w Kluczborku zaliczyć można czerwcowe festyny „Dzieci Dzieciom” i „Dorośli Dzieciom” oraz festyny z okazji „Dni Kluczborka”. Miasto stało się również ośrodkiem odbywającego się co roku w maju na terenie gminy Międzynarodowego Wyścigu Kolarskiego Juniorów. Jego uczestnikami byli m.in. Andrzej Serediuk, Mieczysław Korycki, Joachim Halupczok, Zdzisław Wrona oraz mistrz świata - Greg Lemond.

Gmina Byczyna

Informacje ogólne

Gmina położona jest w północno-wschodniej części województwa opolskiego, na północno-zachodnim krańcu Wyżyny Śląskiej. W jej skład wchodzi miasto Byczyna i 23 wsie sołeckie. Całkowita powierzchnia gminy to 183 km², co stanowi 2,14% obszaru województwa opolskiego. Zamieszkuje ją 10 050 osób, w tym w Byczynie 3 800. Przez teren od północnego-zachodu (od Janówka) poprzez Byczynę aż na południowy-wschód (do Pogorzalki), przebiega pasmo falistych wzgórz. Na północ i południe od nich rozciąga się obszar bardziej płaski, nizinny. Proсна - to największy ciek wodny w gminie, do niej w okolicach Kostowa wpada malutka Pratwa.

Siedzibą władz gminnych jest Byczyna. Urząd Miejski znajduje się w samym centrum, w pięknie odrestaurowanym ratuszu.

Dbłość o zabytki sprawia, że turyści zainteresowani szczególnie dawną architekturą, odnajdą w Byczynie urodę małych miast, ich odrębność, a zwłaszcza ducha dawnych czasów. Szczególny klimat temu miejscu nadaje przetrwały przez wieki układ urbanistyczny z zachowanymi obwarowaniami miejskimi (mury obronne na obwodzie miasta, dwie wieże bramne, baszta i pozostałości fos), także kościoły, zabudowa rynku z ratuszem i wiele zaułków z ciekawymi domami. Zresztą nie tylko w Byczynie, ale i w całej gminie odnaleźć można wiele interesujących obiektów zabytkowych.

Walory środowiskowe

W celu poprawy stosunków wodnych na terenach upraw rolnych wybudowano w miejscowości Biskupice-Brzóska zbiornik retencyjny, który spełnia również funkcję bazy rozwoju turystyczno-wypoczynkowej gminy. Urozmaiczone ukształtowanie terenu na

obszarze gminy oraz łagodny klimat sprawiają, że okolice te bogate w ciekawy krajobraz, stanowią dużą atrakcję dla turystów.

Lasy, choć stanowią 12 % powierzchni pełne są zwierza łownego, grzybów i jagód a rzeka Proсна i wybudowany na jej dopływie - Prąwie zbiornik wodny stwarzają idealne warunki do rekreacji i wędkowania. Łagodny klimat, możliwość rozbicia namiotu w różnych częściach gminy, nie skażone wyziewami przemysłowymi powietrze, liczne zabytki architektury i przyrody, możliwość polowania, grzybobrania i pływania stwarzają dobre warunki do zdrowego i pożytecznego spędzenia wolnego czasu.

Gospodarka

Gmina Buczyna ma charakter typowo rolniczy. Średnia jakość gleb oraz łagodny klimat sprzyjają uprawie żyta, pszenicy i roślin okopowych. Powierzchnia gminy to 18 289 ha w tym lasy 2 226 ha, a struktura gruntów rolnych przedstawia się następująco:

- § użytki rolne - 14 549 ha tj. 73,20%
- § grunty orne - 12 527 ha tj. 85,10%
- § łąki - 1 498 ha tj. 10,50%
- § pastwiska - 511 ha tj. 4,15%
- § sady - 13 ha tj. 0,16%

Powierzchnia zasiewów ogółem - 11 306 ha, w tym

- § zasiewy zbóż - 6 598 ha
- § ziemniaki - 568 ha
- § rośliny przemysłowe (rzepak, buraki) - 3 063 ha

Plony:

- § zbóż - 41 q/ha
- § ziemniaków - 210 q/ha
- § rzepaku - 28 q/ha
- § buraki - 410 q/ha

Z punktu widzenia własności na terenie gminy funkcjonują trzy sektory gospodarstw rolnych:

- § prywatny,
- § spółdzielczy,
- § spółek prawa handlowego.

W sektorze prywatnym funkcjonuje 989 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni użytków rolnych 6705,62 ha. W tej grupie dominują gospodarstwa o powierzchni do 2 ha. Gospodarstw dużych jest tylko 93 lecz zajmują one niemalże 50% ogólnej powierzchni użytków rolnych w sektorze gospodarstw indywidualnych. Przeciętna wielkość takiego gospodarstwa wynosi 6,78 ha.

W sektorze spółdzielczym funkcjonują dwie Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne w Jaśkowicach i w Borkach o łącznej powierzchni 1310 ha użytków rolnych.

Sektor spółek prawa handlowego reprezentują 4 przedsiębiorstwa:

- § Rolnicze Przedsiębiorstwo Przemysłowo-Handlowe "ARAD" S.A. w Roszkowicach,
- § Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "FERMA-POL" sp. z o.o. w Zalesiu z Zakładami Rolnymi w Biskupicach i Dobiercicach,
- § Przedsiębiorstwo Rolno "KOST-ROL" sp. z o.o. w Kostowie,
- § Przedsiębiorstwo Rolno "AGRO-PAR" sp. z o.o. w Paruszowicach

Zajmują one 5158 ha użytków rolnych. Większość z nich nastawiona jest na produkcję roślinną w mniejszym zaś stopniu na zwierzęcą, podobnie jest w przypadku gospodarstw indywidualnych i Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych. Wśród upraw dominują zboża (pszenica, rzepak), kukurydza i buraki cukrowe. Hodowla natomiast ukierunkowana jest na trzodę chlewną i bydło.

Istniejący na terenie gminy przemysł oparty jest głównie na drobnych zakładach usługowych i produkcyjnych. Do wiodących branż należą zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego i stolarsko-meblarskie. Dobrze rozwinięta jest sieć sklepów oraz baza gastronomiczna, istnieje także hotel - restauracja "Grodzka", gdzie można znaleźć nocleg.

Infrastruktura

W listopadzie 2000 roku zakończono budowę stacji uzdatniania wody w Nasalach, o wydajności 30m³/h, z przyłączem energetycznym do stacji trafo Nasale-Kastel, maksymalne ujęcie wody 1274, 0 m³/d, dla wsi zasilanych z ujęcia Kastel. Ujmowana woda jest wodą podziemną pochodzącą z otworów jura-retykolias, z głębokości 33-43 m. Jednocześnie wykonano wodociąg długości 588,5 mb z przyłączami od SUW do przysiółka Kastel. W roku 2001 planowana jest budowa dalszej sieci wodociągu prowadzącego od SUW do wsi Wojsławice, Sierosławice, Roszkowice i Borek. Długość tego wodociągu to 14,5 km. Projektowana sieć wodociągowa będzie źródłem wody na potrzeby bytowo-gospodarcze mieszkańców wymienionych miejscowości. W przyszłości planuje się połączenie tej sieci z siecią wodociągową miasta Byczyna, a także zaopatrzenie w wodę sołectwa Nasale, Pogorzałka i Gosław.

Sieć kanalizacyjna istnieje jedynie części gminy (9 km w Byczynie i 12 km na obszarach wiejskich). Gospodarka ściekowa w sołectwach oparta jest głównie na gromadzeniu ścieków w szambach bytowo-gospodarczych.

Odpady komunalne składowane są na istniejącym w Gołkowicach składowisku śmieci. Istniejąca centrala telefoniczna zapewnia łączność na całym obszarze.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 11 o ważnym znaczeniu międzyregionalnym łączy bowiem Śląsk z Wielkopolską i Pomorzem (z Bytomią poprzez Lubliniec, Kluczbork, Kępno, Ostrów Wlkp., Pleszew, Jarocin, Poznań, Kołobrzeg) oraz droga wojewódzka nr 487. Także sieć dróg powiatowych o dł. 87,3 km oraz dróg gminnych o dł. 79,9 km zapewniają odpowiednią łączność drogową pomiędzy miejscowościami gminy. Ponadto przez Byczynę i teren gminy przebiega dwutorowa magistrala kolejowa z Katowic do Poznania stanowiąca jeden z główniejszych szlaków kolejowych.

W latach 1998-1999 Zarząd Miejski w Byczynie wspólnie z holenderskim Instytutem Nauk o Środowisku, Badań nad Energią i Innowacjami Procesów (TNO), prywatną firmą konsultingową ATMOTERM sp. z o.o. z Opolą, Energetyką Ciepłą Opolszczyzny S.A., firmą Burgman Polska sp. z o.o. z Wrocławia oraz holenderską firmą Remeha B.V. zrealizował projekt, dofinansowany przez rząd holenderski, redukcji emisji zanieczyszczeń atmosferycznych poprzez przebudowę 15 kotłowni węglowych na zasilanie gazem ziemnym w mieście Byczyna. Ten wspólny projekt zapewnił nie tylko znaczne dofinansowanie ale również transfer najnowszej technologii (zastosowanie wysokosprawnych gazowych kotłów kondensacyjnych). Równocześnie był realizowany projekt doprowadzenia i rozprowadzenia gazu ziemnego do Byczyny, który wykonano przy współpracy i dofinansowaniu Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A. Zakład Gazowniczy w Zabrze i Opolu. Wykonano 9,5 kilometrową sieć wysokiego ciśnienia relacji Skałagi-Biskupice-Byczyna. W latach 1998-2000 w mieście wykonano sieć rozdzielczą średniego ciśnienia wraz z przyłączami o łącznej długości 13,27 km, w tym 369 szt przyłączy do domostw.

Środowisko gminy jest wolne od dużych zagrożeń i obciążeń. Ważną rolę w tym względzie odegrała redukcja zanieczyszczenia atmosferycznego poprzez modernizację systemu ciepłowniczego miasta Byczyna.

Oświata

W gminie Byczyna funkcjonuje jedno przedszkole, jedna Szkoła Podstawowa wielociągowa, z klasami I - VI, 5 szkół podstawowych jednociągowych, z klasami I - VI wraz z oddziałami przedszkolnymi i jedno gimnazjum. W roku szkolnym 2000/2001 do wszystkich typów szkół uczęszcza 1 244 uczniów.

Gmina posiada wysoko kwalifikowaną kadre pedagogiczną, gdzie około 93 % to nauczyciele z wyższym wykształceniem. Uczniowie szkół gminy Byczyna osiągają dobre wyniki w nauce i sporcie. W gminie działa Gminny Uczniowski klub Sportowy, w którym są stowarzyszone UKS z poszczególnych szkół. Taka struktura sportu szkolnego daje bardzo dobre efekty pracy i sukcesy sportowe uczniów w różnych dyscyplinach.

Sport, kultura i imprezy masowe

Oprócz obiektów sakralnych Gmina Byczyna posiada kompleks sportowy z boiskami do piłki nożnej, tenisa ziemnego i koszykówki. Stadion posiada wymiarową bieżnię oraz zaplecze umożliwiające mu sprawne funkcjonowanie. Na wszelkie imprezy kibice i widzowie mogą przychodzić licznie bowiem kompleks sportowy dopełnia amfiteatr na 2 tys. miejsc. Dużym powodzeniem w okresach letnich cieszy się basen kąpielowy wraz z całym zapleczem.

Gmina Byczyna jest organizatorem wielu imprez kulturalno-sportowych mających na celu promocję turystyki i zdrowego trybu życia. Rajd rowerowy, Międzynarodowy Turniej Małej Ligii Baseballa, Mistrzostwa Polski w Ringo czy wreszcie Zlot Piłkarzy Weteranów i Mistrzostwa Polski Oldbojów to atrakcje, którymi może poszczycić się gmina na skalę nie tylko ogólnopolską ale i międzynarodową. Szczególnie Zlot Piłkarzy Weteranów gości w Byczynie wiele gwiazd sportu i estrady.

Gmina Wołczyn

Informacje ogólne

Gmina Wołczyn położona jest w północnej części województwa opolskiego na Nizinie Śląskiej, należy do Powiatu Kluczborskiego. Zajmuje obszar 241 km². Gminę utworzono z 20 sołectw. Ogólna liczba mieszkańców – 15 061 tys., w tym miasto – 6 524 tys., na 1 km² - przypada 62 osoby. Wołczyn cechuje dogodne usytuowanie komunikacyjne: dobre połączenie drogowe i kolejowe z Kluczborkiem [12 km], Wrocławiem, Opolem, Kępem, dalej z Poznaniem.

Gmina posiada bogate zasoby mineralne: solanka wołczyńska o temp. + 43,5 °C [solanka chlorowo-sodowo-wapniowo-bromowo-żelazisto-borowa], żwir budowlany, piasek torf.

W Gminie jest 11 szkół podstawowych, 3 gimnazja i 3 przedszkola.

Gmina znajduje się w strefie klimatu umiarkowanie łagodnego, zdominowanego przez wpływy klimatu atlantyckiego z okresowymi wpływami klimatu kontynentalnego. Średnia temperatura w roku wynosi 9,0 °C, a ilość opadów rocznych nie przekracza 550 mm.

Gospodarka

Po wojnie nastąpił dynamiczny rozwój przemysłu w mieście, produkcja w przeliczeniu na jednego mieszkańca, największych zakładów: OZPL "Linopłyt", Śląskiej Fabryki Drożdży "Polmos", Huty Szkła "Vitrum", Tartaku, Państwowego Ośrodka Maszynowego stawiły Wołczyn w czołówce najbardziej uprzemysłowionych miast Europy. Zmiany ustrojowe w 1989 r. nie oszczędziły także Wołczyna i spowodowały istniejące do dnia dzisiejszego znaczne bezrobocie.

Gmina ma charakter rolniczo - przemysłowy. Charakteryzuje się dobrymi warunkami glebowo-klimatycznymi do produkcji rolnej. Rozwinięty jest przemysł lekki, spożywczy. Przemiany gospodarcze kraju wywarły istotny wpływ na gospodarkę gminy. Zaistniałe bezrobocie było jednym z czynników, który spowodował rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Samorząd gminy sprzyja rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości. Przejawia się on przychylnością władz lokalnych, systemem indywidualnych ulg i preferencji dla podmiotów gospodarczych, również dobrym usytuowaniem gminy, bliskością dużych aglomeracji miejskich: Kluczbork, Opole, Wrocław, Oleśnica, Namysłów, Kępno, leży na trasie głównych linii komunikacyjnych (drogowe i kolejowe).

Do największych zakładów produkcyjnych skupionych w Gminie Wołczyn należy: Śląska Fabryka Drożdży, "Kama Vitrum" Huta Szkła, Zakład Handlowo-Usługowy "Pamax", Zakład Kamieniarski Hurtownia Granitów "GRANPOL" Mieczysław Wierzbicki. Gmina jest „zagłębiem kamieniarskim” w powiecie.

Bardzo dobrze rozwinięta jest także sieć sklepów branży spożywczej, przemysłowej i budowlanej oraz usługi.

Walory środowiskowe

Część lasów gminy Wołczyn położona jest na terenie Równiny Oleśnickiej. Wysokość terenu waha się od 140 do 204 m. n.p.m. Dobre gleby pozwalają na tworzenie odpornych drzewostanów z dużą domieszką gatunków liściastych. Główne gatunki lasotwórcze to: sosna, świerk, modrzew, dąb, olcha, brzoza, buk, jesion i topola.

Dla ochrony najcenniejszych elementów ekosystemów leśnych na terenie gminy Wołczyn utworzono dwa rezerваты przyrody: "Komorzno" - obszar leśniczy o powierzchni 3,70 ha, 185-letni drzewostan bukowy o cechach buczyny pomorskiej z domieszką dęba, graba, sosny i świerka oraz rezerwat "Krzywiczyny" - obszar lasu o powierzchni 19,70 ha, ze 170-letnim drzewostanem sosnowym, z domieszką świerka i różnowiekowego dęba. Atrakcyjność tych lasów potwierdza 28 zaewidencjonowanych pomników przyrody. Z cenniejszych należy wymienić: 126-letni drzewostan jodłowy z domieszką świerka, modrzewia i sosny, 136-letni drzewostan modrzewiowy z domieszką jodły i sosny będący powierzchnią badawczo-doświadczalną, 136-letni drzewostan jesionowy z domieszką dęba, buka, olchy, wyłączony drzewostan nasienny dęba bezszypułkowego. Na terenie gminy planowane jest utworzenie dalszych rezerwatów przyrody.

Znaczną część gminy pokrywają lasy bogate w zwierzynę: jelenie, sarny, dziki, występuje tu również zwierzyna drobna: zając, bażant, kuropatwa, kaczka, lis, borsuk. Licznie gniazduje tu bocian czarny. Ciekawe, wieloletnie drzewostany, dziewiczy krajobraz, obfitość zwierzyny oraz bogate runo leśne zapewnia udane grzybobranie i zachęca do odpoczynku w ciszy i spokoju, na łonie przyrody.

Oświata, kultura, sport i imprezy masowe

Życie kulturalne Gminy skupia się wokół Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury oraz Parafii Rzymsko - Katolickiej w Wołczynie prowadzonej przez ojców Kapucynów. W Ośrodku działa Dziecięcy Zespół Teatralny "Kacperek", Zespół Pieśni i Tańca "Modrzewiaczy", Chór Klubu Seniora "Wrzos", Zespół "Lunatycy" i "Jarzębinki", prowadzone również są zajęcia muzyczne (nauka gry na pianinie i gitarze). Aktywnie działa Klub Foto - Wideo "Junior", który prowadzi zajęcia fotograficzno - filmowe. Przy Szkole Podstawowej nr 1 w Wołczynie działa od 20 lat Zespół Wokalno-Taneczny „Wielokropek” oraz Teatrzyk „Abecadło”.

W gminie działa Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna im. Jakuba Kani. Dla wszystkich chętnych udostępniono tutaj czytelnię, bogaty księgozbiór podręczny oraz wyszczególnione działy dla dzieci i dorosłych. Biblioteka posiada również filie: w Gierałcicach, Komorznie, Skałagach, Szymonkowie i Wierzbicy Górnej.

Corocznie w maju organizowane są Dni Wołczyna, podczas których dla wszystkich mieszkańców miasta i zaproszonych gości organizowane są liczne imprezy kulturalno - sportowe typu: zawody strażackie, turniej piłkarski, przeglądy piosenek i twórczości oraz wiele ciekawych spotkań i koncertów gwiazd.

W gminie w 2001 roku rozpoczęto budowę 26 oddziałowego gimnazjum w Wołczynie wraz z pełnowymiarową salą gimnastyczną oraz zespołem boisk sportowych,

w perspektywie pozwoli to na rozwój sportu szkolnego oraz na wykorzystanie tych obiektów do rozwoju sportu i rekreacji w gminie.

Wielkim wydarzeniem nie tylko dla mieszkańców Gminy ale i przybyłych uczestników jest lipcowe Spotkanie Młodych. W tym czasie Wołczyn staje się miejscem, do którego ściągają rzesze młodych ludzi z całej Polski pragnących spotkać się z Bogiem, próbujących rozwiązać swoje problemy i inaczej spojrzeć na Kościół. Działa również Kino "Syrena".

Gmina Lasowice Wielkie

Informacje ogólne

Gmina Lasowice Wielkie położona jest w północno-wschodniej części Opolszczyzny, na obszarach nizinnych. Ukształtowanie powierzchni i budowa geologiczna są wynikiem dwukrotnego działania lodowca. Największe rzeki przepływające przez teren gminy to Budkowiczanka i Bogacica, a na obrzeżach Stobrawa.

Powierzchnia gminy wynosi 211 km², ludność 7 600 osób. Gęstość zaludnienia: 36 osób na km², przy procencie ludności miejskiej 0.0 %, a ludności wiejskiej: 100.0%. W jej skład wchodzi 13 sołectw: Chocianowice, Chudoba, Ciarka, Gronowice, Jasienie, Laskowice, Lasowice Małe, Lasowice Wielkie, Oś, Tuły, Trzebiszyn, Wędrynia, Szumirad.

Początki osadnictwa na tym terenie datowane są już w XIII wieku. Pierwszymi wsiami były Chocianowice (1213 r.), Laskowice (1239 r.), Lasowice Wielkie i Małe (1292 r.) oraz Chudoba (1297).

Gospodarka

Na terenie gminy działa siedem prywatnych zakładów stolarskich. Prężnie rozwija się działalność rzemieślnicza w branżach: kowalstwo, dekarstwo i mechanika pojazdowa. We wszystkich miejscowościach funkcjonuje dobrze zorganizowana sieć handlowa i gastronomia.

W gminie zlokalizowanych jest siedem przedszkoli, pięć szkół podstawowych i dwa gimnazja. Przy szkole w Lasowicach wielkich zlokalizowana jest sala gimnastyczna i siłownia. Gmina posiada opracowaną koncepcję skanalizowania i oczyszczania ścieków komunalnych. Wszystkie miejscowości gminy są zwodociągowane.

Działanie gminy poza rozwojem infrastruktury rolnictwa i drobnej wytwórczości skierowane są na intensywny rozwój turystyki ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki.

Mieszkańcy gminy zapraszają chętnych do zwiedzania pięknych okolic leśnych oraz na grzybobranie, ryby, wypoczynek, gwarantując swą śląską gościnność, zakwaterowanie w przyzwoitych warunkach i obfite wyżywienie.

Walory środowiskowe

Największe bogactwo gminy stanowią lasy, które w stosunku do powierzchni gminy zajmują 62 %. Lesistość gminy jest dwa razy większa od przeciętnej lesistości województwa i kraju. Gatunkiem dominującym jest sosna, która zajmuje 80 % powierzchni leśnej w gminie, pozostałe to: dąb, świerk, brzoza, olcha i modrzew, a najmniej buk, jodła, jesion i jawor. Na najcenniejszych rolniczo obszarach leśnych utworzono rezerwat krajobrazowy leśno-stawowy "Smolnik", który stanowi pewną osobliwość przyrodniczą, utworzoną w celu ochrony stanowiska orzecha wodnego Kotewki. Obszar gminy położony jest w kompleksie Borów Stobrawsko-Turawskich

Gmina ma zdecydowanie charakter rolniczy, powierzchnia użytków rolnych 14 678 ha, lasów 6 032 ha. nastawiona jest na utrzymanie istniejącego rolnictwa i hodowli. W części północnej gminy następuje duży rozwój indywidualnych gospodarstw rolnych. Część południowa gminy gęsto zalesiona z naturalnymi ciekami i zbiornikami wody nastawiona jest na budownictwo indywidualne typu wypoczynkowego i letniskowego dla mieszkańców ościennych województw.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest narzędziem analizy strategicznej, której celem jest zebranie i przedstawienie w uporządkowany sposób informacji służących do określania szans rozwojowych i obszarów problemowych, stanowiących zagrożenia na drodze rozwoju. Wiedza o istnieniu wszystkich tych czynników pozwala określić odpowiednie środki zaradcze, sposoby likwidacji problemów oraz wzmacniania atutów.

W poniższych tabelach przedstawiono zestawienie mocnych i słabych stron, oraz szans i zagrożeń powiatu kluczborskiego.

Mocne strony	Słabe strony
Pierwszorzędne	
<ul style="list-style-type: none"> • Dobra sieć połączeń drogowych i kolejowych • Stabilna i kompetentna władza samorządowa • Zasoby leczniczych wód termalnych • Znaczne obszary terenu o walorach ekologicznych, przyjazne człowiekowi • Znaczna baza produktów rolnych dla przetwórstwa o wysokiej jakości 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom bezrobocia • Mentalność ludzi – nieumiejętność dostosowania się do wymogów gospodarki rynkowej • Niewielka ilość średnich firm • Postępująca dekapitalizacja sieci dróg • Słaba sieć telekomunikacyjna na wsi • Brak wspólnych działań w zakresie ochrony środowiska

<ul style="list-style-type: none"> • Młodość regionu i wzrastająca aktywność młodych ludzi • Dobra sieć energetyczna • Zauważalny rozwój ekologicznego ciepłownictwa • Istnienie punktu zamiejscowego w Kluczborku Politechniki Opolskiej • Dobre walory turystyczno-wypoczynkowe subregionu • Wielowiekowa tradycja kulturowa • Dobry poziom telefonizacji w miastach • Istnienie uzbrojonych lub łatwych do uzbrojenia terenów • Duży potencjał w zakresie sektora rolniczego • Konkurencyjne koszty kwalifikowanej siły roboczej • Pracowitość i gospodarność ludzi • Bliskość Górnego Śląska – rynek zbytu produktów rolnych • Dostrzegalne zaangażowanie środków na inwestycje proekologiczne • Bezpieczny powiat • Istnienie Regionalnej Rozgłośni „Radia Opole” i przedstawicielstwa Nowej Trybuny Opolskiej oraz lokalnych mediów (1) • Istnienie Powiatu Kluczborskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Mały przyrost podmiotów sektora produkcyjnego w porównaniu z handlem • Niski (ogólny) poziom wykształcenia ludności • Stan techniczny placówek służby zdrowia • Braki w zakresie kanalizacji, szczególnie na wsi • Spadek liczby urodzeń • Słaba kondycja i sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych • Stan techniczny placówek służby zdrowia • Spadek dochodów ludności wiejskiej • Brak rynku pracodawców • Brak polityki w zakresie budowy zbiorników retencyjnych • Nierównomiernie rozłożona opieka lekarska • Niski poziom udziału kobiet w życiu społecznym
Drugorzędne	
<ul style="list-style-type: none"> • Baza rekreacyjno-sportowa, szczególnie boiska • Dobra marka kilku firm na rynku krajowym • Duża ilość zieleni miejskiej • Zauważalny rozwój edukacji ekologicznej • Pozytywne zmiany w zakresie przekształceń własnościowych • Pełna obsługa w zakresie służby zdrowia • Poziom wykształcenia ludzi w rolnictwie • Rozwinięta sieć placówek kulturalno-oświatowych • Znaczne nasycenie placówkami szkolnictwa ponad podstawowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Stan techniczny budynków komunalnych • Wieloletnie zaniedbania w sferze ochrony środowiska • Zauważalny brak drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego • Szkolnictwo zawodowe nie nadąża za potrzebami pracodawców • Dekapitalizacja nieruchomości – czeka na zagospodarowanie • Ciągłe zbyt mała wrażliwość ekologiczna • Zbyt duża zachowawczość podmiotów gospodarczych • Duża liczba ścieków odprowadzana do wód powierzchniowych • Brak działań w zakresie promocji

<ul style="list-style-type: none"> • Posiadanie ofert inwestycyjnych w gminach • Fachowość i dobre wykształcenie zawodowe ludności • Stosowanie nowoczesnych metod zarządzania • Stopniowy wzrost świadomości w odniesieniu do „ryzyka socjalnego” • Poprawa gospodarki odpadami • Ujemne saldo migracji • Postępująca prywatyzacja nieruchomości • Gimnazja we wsiach 	<p>walorów przyrodniczych terenu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obecność azotanów w wodzie • Migracja ludności poza granice kraju • Mała ilość fachowców w zakresie obrotu kapitałowego i informatyki • Marnotrawstwo mienia po pegeerowskiego • Postępujące starzenie się wsi • Ujemny przyrost naturalny
--	--

Szanse	Zagrożenia
Pierwszorzędne	
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego • Stworzenie warunków dla inwestorów zagranicznych • Stabilna i kompetentna władza samorządowa • Wykorzystanie zasobów termalnych wód leczniczych • Powstanie wyższej szkoły zawodowej w Kluczborku • Możliwość rozwoju turystyki, ekoturystyki i agroturystyki • Posiadanie ofert dla inwestorów • Możliwość wzrostu zatrudnienia ludności w przemyśle rolno-spożywczym • Sprawna telekomunikacja w miastach i na wsi (w przyszłości) • Wzrost inwestycji proekologicznych • Racjonalne wykorzystanie bazy szkół ponad podstawowych czynnikiem poprawy efektów nauczania • Rozwój sportu masowego • Zróżnicowanie narodowościowe ludności • Wzrost poziomu wykształcenia absolwentów szkół • Wspieranie firm tworzących nowe miejsca pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak inwestorów strategicznych • Brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków na wsiach • Brak stabilizacji systemu ekonomiczno-prawnego dla przedsiębiorstw • Brak obwodnic miejskich • Brak polityki Państwa w zakresie budownictwa mieszkaniowego • Mentalność ludzi – duża zachowawczość gospodarcza wśród społeczeństwa i nieumiejętność dostosowania się do wymogów gospodarki rynkowej • Postępujące rozwarstwienie ekonomiczne i społeczne ludności • Brak realizacji przez administrację rządową idei subsydialności • Niewielka możliwość wpływu władz lokalnych na rozwój infrastruktury • Degradacja stanu budownictwa komunalnego • Brak realnych możliwości przeciwdziałania bezrobociu przez samorządy • Niski poziom udziału kobiet w życiu społecznym • Niedoinwestowanie bazy oświatowej • Brak wspólnych działań proekologicznych • Niski (ogólny) poziom wykształcenia ludności

	<ul style="list-style-type: none"> • Migracje ludności poza teren obszaru • Brak wysoko wykwalifikowanej kadry menedżerskiej w organach samorządowych
Drugorzędne	
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost świadomości tożsamości regionalnej • Czyste środowisko naturalne • Rozwój telefonizacji szansą zbliżenia do świata • Stały wzrost świadomości ekologicznej wśród młodzieży i liderów lokalnych • Znaczny potencjał produkcji rolnej • Dobra sieć połączeń komunikacyjnych • Podnoszenie kwalifikacji kadr zarządzających • Wykorzystanie nieczynnych obiektów budowlanych • Wzrost świadomości w zakresie „ryzyka socjalnego” • Pozyskiwanie środków na inwestycje proekologiczne • Pozytywne zmiany w zakresie przekształceń własnościowych • Przyrost żywych urodzeń • Zaopatrzenie wsi w wodę • Preferencyjny system sprzedaży nieruchomości • Rozwój ciepłownictwa ekologicznego • Promocja walorów środowiskowych regionu • Możliwość poboru wód w głębszych dla potrzeb komunalnych • Ponad gminna utylizacja odpadów • Wysoka podaż siły roboczej • Wolna infrastruktura techniczna do zagospodarowania • Rozwój regionalnych i lokalnych mediów • Wdrożenie programu „Bezpieczny Powiat” 	<ul style="list-style-type: none"> • Słaba aktywność społeczno-polityczna zwłaszcza wśród młodzieży • Pogarszający się stan placówek infrastruktury społecznej • Dekapitalizacja sieci dróg • Istniejący system legislacyjno-prawny Państwa • Znaczna liczba kotłowni opalanych węglem • Niski (ogólny) stan świadomości ekologicznej • Brak koordynacji w rozwiązywaniu problemów gospodarczych w skali regionu • Niezadowolający stan zdrowia ludności • Brak powiązań potrzeb gospodarki lokalnej z kierunkami kształcenia lokalnego • Szara strefa rynku pracy • Strukturalne bezrobocie • Ujemny przyrost naturalny

V. Misja powiatu kluczborskiego

Przesłaniem, jakie niesie ze sobą „Strategia rozwoju Powiatu Kluczborskiego na lata 2001-2015” jest stworzenie warunków do godnego życia obywateli zamieszkujących ten obszar poprzez: stabilizację społeczną, rozwój gospodarczy, dbanie o czyste środowisko, budowę nowoczesnej infrastruktury technicznej jako podstawę rozwoju, podniesienie średniego poziomu wykształcenia oraz stworzenie sprawnego systemu opieki medycznej dla mieszkańców Ziemi Kluczborskiej.

Aby zrealizować to przesłanie konieczne jest optymalne wykorzystanie własnego potencjału szans rozwojowych i likwidowanie zagrożeń mogących przeszkodzić w jego realizacji, a także szeroka współpraca z partnerami zewnętrznymi.

Ponieważ podmiotem strategii jest człowiek, bez którego nie jest możliwy jakikolwiek rozwój, sformułowano następującą misję powiatu kluczborskiego:

**„Otwarcie na świat i wyzwania współczesności to
misja Ziemi Kluczborskiej
Lepiej wykształceni wracajcie do korzeni”**

VI. Główne kierunki rozwoju powiatu kluczborskiego

Główne kierunki rozwoju powiatu kluczborskiego zostały zdefiniowane jako misje pomocnicze sformułowane dla każdego obszaru tematycznego Strategii:

1. **Odpowiedni poziom życia i stabilizacja społeczna to cechy Ziemi Kluczborskiej** (*Ludność i osadnictwo*)
2. **Ziemia Kluczborska przyjazna człowiekowi** (*Środowisko i przyroda*)
3. **Rozwój gospodarczy – szczególnie przetwórstwo rolno-spożywcze szansą Ziemi Kluczborskiej** (*Gospodarka i rynek pracy*)
4. **Z nowoczesną infrastrukturą Ziemia Kluczborska zawsze w Europie** (*Infrastruktura techniczna i rynek nieruchomości*)
5. **Wykształceni, zdrowi i nowocześnie myślący ludzie źródłem powodzenia Ziemi Kluczborskiej** (*Infrastruktura społeczna*)

VII. Cele rozwojowe, projekty rozwojowe

Cele rozwojowe, jakie określono dla poszczególnych obszarów problemowych były podstawą do sformułowania projektów rozwojowych, które mają doprowadzić do realizacji celów strategicznych, a w konsekwencji realizować misję powiatu kluczborskiego.

Cele rozwojowe	Projekty rozwojowe
<i>Ludność i osadnictwo</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie mentalności społeczeństwa i podnoszenie jego kwalifikacji na gruncie europejskości • Powstrzymanie emigracji poza Ziemię Kluczborską • Stałe podnoszenie wzrostu tożsamości regionalnej – integracja ludności rdzennej i osadniczej • Podnoszenie poziomu wykształcenia ludności • Opracowanie programów zagospodarowania przestrzennego dla potrzeb ludności i osadnictwa • Poprawa stanu bezpieczeństwa obywateli w subregionie • Stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa informacyjnego • Powstanie otwartego centrum informacji i integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • "Dni Ziemi Kluczborskiej" - roczny kalendarz imprez • Powołanie "Gazety Ziemi Kluczborskiej" • Tworzenie powszechnej bazy dla multimedialnych metod nauczania • Stworzenie programu "Lepiej wykształceni wracajcie do korzeni" • Opracowanie programu promocji regionu • Wspieranie osadnictwa • Powiatowe centrum informacji i integracji europejskiej • Bezpieczny powiat
<i>Środowisko i przyroda</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój świadomości i kształcenie proekologiczne ludności • Stała poprawa walorów środowiskowych regionu • Budowa oczyszczalni ścieków i zagospodarowanie odpadów • Poprawa stanu w zakresie kanalizacji wsi • Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i ochrona wód powierzchniowych • Wspólny program ochrony środowiska dla Ziemi Kluczborskiej • Promocja walorów ekologicznych regionu • Stworzenie preferencji dla działań w zakresie ochrony środowiska • Zagospodarowanie cieków i zbiorników wodnych oraz budowa 	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa nowych i kompleksowa modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków w Ziemi Kluczborskiej • Edukacja ekologiczna • Powiatowy program utylizacji odpadów • Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów na terenie Ziemi Kluczborskiej • Budowa sieci kanalizacyjnej w miastach i wsiach subregionu • Opracowanie wspólnego programu ochrony środowiska Ziemi Kluczborskiej • Budowa zbiorników retencyjnych dla celów rolniczych i poprawy walorów środowiska

<p>nowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzanie ekologicznego systemu ogrzewania • Ograniczanie erozji gleb, wodnej i wietrznej • Zagospodarowanie zasobów naturalnych subregionu 	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie i wydanie informatora o walorach środowiskowych subregionu • Kompleksowa gazyfikacja terenów wiejskich i miejskich • Systematyczna poprawa stanu zadrzewienia • Program zagospodarowania zasobów naturalnych Ziemi Kluczborskiej (w szczególności termalnych wód solankowych w Wołczynie) • Dalsze ekologiczne ucieplnianie miast Ziemi kluczborskiej
Gospodarka i rynek pracy	
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie przemysłu rolno-spożywczego i tworzenie na jego bazie miejsc pracy • Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw w tworzeniu nowych miejsc pracy • Systematyczna promocja lokalnych przedsiębiorstw • Stworzenie klimatu i warunków dla potencjalnych inwestorów • Stałe podnoszenie kwalifikacji bezrobotnych pod kątem realnych i perspektywicznych miejsc pracy • Stworzenie katalogu ofert inwestycyjnych dla subregionu • Systematyczny rozwój usług dla ludności • Dynamiczne włączanie młodych ludzi w rozwój gospodarczy regionu – zmniejszenie bezrobocia wśród młodzieży • Pozyskiwanie kapitału zagranicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i modernizacja bazy przetwórczej dla płodów rolnych • Rozwój ubojni i przetwórstwa mięsnego • Rozwój sektora usług dla rolnictwa • Wspieranie realizacji programu odnowy i rewitalizacji wsi • Inkubator przedsiębiorczości • Utworzenie powiatowego funduszu gwarancyjnego dla małej przedsiębiorczości • Program wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w tworzeniu nowych miejsc pracy
Infrastruktura techniczna i rynek nieruchomości	
<ul style="list-style-type: none"> • Konsekwentna realizacja programu prywatyzacji • Modernizacja sieci uliczno-drogowej • Budowa dróg i wiaduktów, w tym obwodnic miejskich • Dalszy rozwój telefonizacji – szczególnie wsi 	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa parkingów i miejsc postojowych • Modernizacja skrzyżowań dróg i ulic (sygnalizacja świetlna) • Budowa obwodnicy Opole-Łódź • Wybudowanie na drogach krajowych regionu odcinków dla

<ul style="list-style-type: none"> • Uzbieranie terenów komunalnych • Rozwój budownictwa mieszkaniowego • Stworzenie katalogu i rynku nieruchomości • Konsekwentny rozwój infrastruktury technicznej • Dokończenie wodociągowania wsi i gazyfikacja terenów wiejskich • Zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów mienia komunalnego 	<p>bezpiecznego wyprzedzania</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa obwodnicy Wrocław-Częstochowa w Wołczynie • Modernizacja odcinka betonowego Opole-Łódź • Telefonizacja Ziemi Kluczborskiej • Zwiększenie liczby telefonów ogólnie dostępnych - automaty • Uzbieranie terenów w infrastrukturę techniczną - wyprzedzające sprzedaż • Modernizacja sieci elektroenergetycznych z napowietrznych na kablowe • Stworzenie katalogu szczegółowej oferty przyciągnięcia kapitału do Ziemi Kluczborskiej • Wykonanie połączenia drogowego obwodnicy Poznań-Katowice z ulicą Jagiellońską w Kluczborku • Program zagospodarowania niewykorzystanych obiektów mienia komunalnego
Infrastruktura społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i poprawa stanu technicznego szkół i szpitali • Modernizacja i budowa obiektów sportowo-rekreacyjnych • Rozwój kultury i zaspokajanie potrzeb duchowych społeczeństwa • Reforma oświaty i jej szybka reakcja na potrzeby rynku • Wspieranie działań integrujących współlistnienie wielonarodowościowe • Rozwój sportu masowego wśród społeczeństwa • Poprawa jakości usług świadczonych w sferze infrastruktury społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu technicznego szkół • Budowa sali gimnastycznej co 2 lata w gminie • Dokończenie budowy oddziału chirurgicznego szpitala w Kluczborku • Realizacja rozwoju kulturowego dzieci i młodzieży w oparciu o zajęcia pozalekcyjne • Tworzenie w oparciu o istniejącą bazę nowych kierunków kształcenia policealnego • Tworzenie i rozwój infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej • Utworzenie wyższej szkoły zawodowej w Kluczborku • Realizacja reformy oświatowej państwa poprzez nowy szczebel edukacji gimnazjalnej

VIII. Realizacja Strategii Rozwoju Powiatu Kluczborskiego i sposób jej monitorowania

„Strategia rozwoju powiatu kluczborskiego na lata 2001-2015” jest podstawowym dokumentem określającym priorytety, misję, cele i projekty rozwojowe powiatu, a także jest dobrą podstawą do sporządzania dokumentów operacyjnych, zawierających metody jej realizacji.

Strategia ma być podstawą do sformułowania „Planu rozwoju powiatu kluczborskiego”, w którym znajdą się wszystkie elementy potrzebne do zrealizowania wizji rozwoju. Przyjęty horyzont czasowy należy podzielić na krótsze okresy dostosowane między innymi do warunków zewnętrznych (przyjęcie Polski do Unii Europejskiej), zamykające kolejne wyznaczone etapy realizacji Strategii.

Konieczne jest zawarcie „umowy społecznej”, która zjednoczy wokół Strategii siły polityczne, ugrupowania i organizacje społeczne, grupy nieformalne i animatorów rozwoju społecznego.

Do realizacji celów Strategii, poprzez projekty rozwojowe, niezbędne jest wspieranie finansowe środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej, w ramach funduszy przedakcesyjnych oraz budżetu państwa – zgodnie z zasadą subsydiarności. Aby osiągnąć sukces w realizacji Strategii, konieczne jest stałe zwiększanie udziału samorządów lokalnych w strukturze dochodów i wydatków publicznych.

Wytypowane projekty z przyjętym planem terminów, będą realizowane przez wszystkie samorządy powiatu kluczborskiego (gminy i powiat), a także przez podmioty publiczne, organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze – wszystkich będzie obowiązywała zasada partnerstwa.

Kolejną zasadą w realizacji Strategii powinna być zasada koncentracji – skupienia wysiłków dla realizacji konkretnego celu, zadania – przez wszystkich jej uczestników. Wymagane więc będzie uzyskanie szerokiego poparcia społecznego dla przyjętych planów rozwoju.

Zasady monitorowania realizacji Strategii powinny zostać wspólnie opracowane i zaakceptowane przez wszystkie samorządy lokalne powiatu kluczborskiego na równych prawach. Zasady te powinny uwzględniać elementy i narzędzia, przy pomocy których będzie możliwe dokonywanie stosownych do potrzeb analiz i opinii.

IX. Aneksy

Aneks 1

Lista osób współtworzących „Strategię rozwoju powiatu kluczborskiego”

1. Ginter Jendrsczok	- Kluczbork
2. Krzysztof Lewandowski	„
3. Tadeusz Szpakowski	„
4. Kazimierz Kłos	„
5. Zdzisław Wesoły	- Wołczyn
6. Mieczysław Czapliński	„
7. Waław Kołodyński	„
8. Kazimierz Musiałek	„
9. Krzysztof Miziniak	„
10. Jacek Pawlicki	- Byczyna
11. Stanisław Łuciów	„
12. Adam Radom	„
13. Katarzyna Zawadzka-Binkowska	„
14. Jan Czechowski	- Powiat
15. Michał Malinowski	„
16. Edward Baj	„
17. Stanisław Rakoczy	„
18. Ryszard Podwika	„
19. Waław Wnętrzak	„
20. Andrzej Romanowski	- Lasowice Wielkie
21. Eugeniusz Grzesik	„
22. Władysław Zagaja	„
23. Lech Hrywna	„
24. Zdzisław Socha	
25. Tadeusz Michałkiewicz	
26. Krzysztof Stasiak	

Tekst Strategii, korzystając z dostępnych materiałów, opracował Waław Wnętrzak.